

Gestionarea durabilă a resurselor naturale cu accent pe apă și agricultură

Apa este o resursă naturală esențială, vizată atât de politica privind utilizarea eficientă a resurselor a Uniunii Europene, cât și în cadrele de politică ale ONU de la nivel mondial. Atât calitatea apei, cât și cantitatea apei, joacă un rol important în gestionarea durabilă a acestei resurse naturale. Agricultură depinde de numeroase resurse naturale, printre care apa. Se preconizează că schimbările climatice vor accentua presiunile existente asupra apei și sectorului agricol, generate de secetele și inundațiile tot mai frecvente și mai grave care afectează solurile agricole și care impun o adaptare a practicilor din partea utilizatorilor de apă, a fermelor, a regiunilor și a statelor membre. Cu dovezi privind presiunile asupra apei din UE, acest studiu a elaborat recomandări care se axează pe:

- **consumul durabil de apă și eficiența utilizării apei**, subliniind aspectele asociate agriculturii și altor sectoare;
- **gestionarea terenurilor agricole, cu beneficii pentru soluri și apă;**
- **măsurile în cadrul politicii agricole comune (PAC) în vederea abordării gestionării durabile a resurselor de apă**, inclusiv calitatea apei, consumul de apă, debitele regulate ale apelor și gestionarea durabilă a solurilor.

Prezenta notă informativă subliniază opțiuni prioritare recomandate în aceste domenii. Aceste opțiuni promovează obiectivele UE de a atinge o stare ecologică și chimică bună a apei și o performanță îmbunătățită a sectorului agricol, împreună cu alte sectoare. În același timp, opțiunile au ca scop să se asigure că agricultura europeană își păstrează baza de resurse naturale pentru a putea să producă în continuare alimente pe viitor.

Au fost identificate șase domenii-cheie care necesită îmbunătățiri:

- **Cadrul legislativ** care funcționează în prezent pentru a proteja apele Europei trebuie să fie implementat în totalitate și în mod eficient, precum și aplicat în mod adecvat.
- **Prioritățile în domeniul apei care au fost enunțate la nivelul UE** trebuie să fie integrate mai complet și bine implementate în politicile sectoriale de la nivel regional, național și la nivelul UE.
- **Pierderile de apă ar trebui reduse, iar eficiența utilizării apei și economiile de apă** ar trebui sporite, în special în agricultură și în zonele cu deficit de apă.
- **Abordările în ceea ce privește gestionarea terenurilor și a solurilor**, destinate combaterii eroziunii solurilor, prevenirii pierderii materiilor organice din sol, sechestrării carbonului din sol și îmbunătățirii reținerii apei, sunt esențiale pentru durabilitatea pe termen lung a agriculturii și a ecosistemelor sănătoase. PAC ar trebui să joace un rol în promovarea acestor abordări, însă fermierii și administrațiile naționale și regionale, de asemenea, ar trebui să inițieze acțiuni.
- **Fondurile UE, inclusiv fondurile PAC, alocate priorităților în domeniul apei**, ar trebui utilizate în mod eficient și eficace.
- **Îmbunătățirea datelor și a instrumentelor de asistență decizională în ceea ce privește apa și solurile** este esențială pentru luarea de decizii în cunoștință de cauză care să sprijine gestionarea durabilă a apei și a solului.

Pentru a progresa în aceste domenii-cheie, ar trebui abordate următoarele opțiuni prioritare.

1. Opțiuni pentru consumul durabil de apă și eficientizarea utilizării apei

Aplicarea și executarea în totalitate a reglementărilor la nivel național și local

Ansamblul politicilor existente în domeniul apei la nivelul UE abordează majoritatea aspectelor relevante care au un impact asupra consumului de apă și a eficienței utilizării apei. Directiva-cadru privind apa (DCA) este un instrument de politică general care ar trebui să aducă îmbunătățiri la nivelul UE. O mai bună aplicare și o mai bună implementare a întregului cadru de reglementare sunt esențiale pentru a reduce efectele negative asupra apei, inclusiv cele generate de agricultură. Stoparea captărilor ilegale de apă este una dintre îmbunătățirile esențiale necesare.

O mai bună integrare în politicile agricole și energetice a priorităților în domeniul apei; măsuri privind gestionarea bazinelor hidrografice fără efecte asupra climei și a biodiversității

Prioritățile în domeniul apei care au fost enunțate la nivelul UE trebuie să fie integrate mai complet și mai bine implementate în politicile sectoriale de la nivel regional, național și de la nivelul UE. Energia și agricultura sunt consumatori majori de apă și afectează calitatea apei, prin urmare, în aceste politici sectoriale ar trebui reduse stimulentele negative și abordate aspectele legate de apă. Ar trebui introduse garanții în politicile privind bioenergia, astfel încât cultivarea și extracția de biomasă să nu genereze presiuni suplimentare asupra solurilor și a apei.

Reducerea pierderilor de apă, sporirea economiilor de apă și a eficienței

Trebuie promovate mai multe abordări complementare. În primul rând, economiile de apă și utilizarea mai eficientă a apei ar trebui realizate prin intermediul contorizării apei, prin eficientizarea irigațiilor, prin reducerea pierderilor la un nivel economic durabil în materie de pierderi și prin programarea irigațiilor. În special, contorizarea apei ar trebui introdusă și aplicată prin politici privind apa și ar putea eventual viza zone cu puține resurse de apă sau sisteme de cultivare cu consum ridicat de apă. În al doilea rând, disponibilitatea crescută a apei ar trebui obținută prin reutilizarea apei, prin colectarea apelor pluviale și depozitarea apei. Ar trebui elaborate standarde la nivelul UE privind reutilizarea apei. În al treilea rând, abordările îmbunătățite în ceea ce privește gestionarea terenurilor și a solurilor vor oferi beneficii importante în ceea ce privește apa.

Îmbunătățirea procesului decizional prin asigurarea unei mai bune informări și eficientizarea normelor privind alocarea apei

Apa este, într-o mare măsură, o chestiune cu caracter local, dar cu conotații transfrontaliere, și supusă schimbărilor în timp, de aceea, aceeași activitate în diferite bazine hidrografice, în ani sau anotimpuri diferite, este posibil să nu aibă același impact. Sunt necesare instrumente perfecționate care să asigure informarea la adevărata dimensiune și rezoluții pentru decidenții politici, întreprinderi și ferme. Ar trebui dezvoltate și mai larg utilizate instrumente de sprijinire a deciziilor, de exemplu, programarea irigațiilor pentru agricultori, metodologii robuste de contabilizare a bilanțului de apă și a fluxurilor ecologice pentru a se informa cu privire la alocarea apei și a prețului său, precum și o analiză costuri-beneficii aprofundată, incluzând externalități, astfel cum se prevede în DCA.

Asigurarea utilizării eficiente a fondurilor UE destinate îmbunătățirii infrastructurii de apă

Anumite investiții de capital pentru sporirea eficienței utilizării apei, a consumului contorizat de apă și a economiilor de apă merită sprijin public din fondurile structurale și de coeziune, din fondurile LIFE+ și de dezvoltare rurală și prin împrumuturi BEI. Cu toate acestea, fondurile UE ar trebui să fie acordate exclusiv pentru modernizările care aduc beneficii de mediu suplimentare clare care să depășească ceea ce s-ar fi realizat fără finanțare. Granturile ar trebui astfel să respecte criteriile de eligibilitate și garanții stricte. De asemenea, sunt necesare mai multe opțiuni de sprijin, precum sprijin pentru cercetare și inovare, stabilirea de obiective, îndrumare și informare și consolidarea capacității.

2. Opțiuni pentru gestionarea terenurilor, cu beneficii pentru soluri și apă

Promovarea practicilor durabile de gestionare a terenurilor și a solurilor prin politici adecvate

Abordările în ceea ce privește gestionarea terenurilor, menite să sporească capacitatea de reținere naturală a apei la nivel de peisaj, și abordările în materie de gestionare a solurilor, orientate în direcția combaterii eroziunii solurilor, a prevenirii pierderii materiilor organice din sol și a sechestrării carbonului din sol, ar trebui să fie promovate la nivel național și regional și la nivelul UE. În temeiul bunelor condiții agricole și

de mediu (BCAM), ar trebui aplicate mai consecvent cerințe privind acoperirea vegetală permanentă – acestea ar fi foarte eficace în combaterea eroziunii. În al doilea rând, menținerea și refacerea zonelor umede, a pajiștilor umede și a zonelor inundabile aduce beneficii valoroase pentru reținerea naturală a apei și reglementarea în materie de habitate și climă și depinde în mod esențial de fondurile PAC, LIFE+ și de fonduri naționale. Atunci când depășesc cerințele de bază, sistemele de agromediu pot să promoveze și alte acțiuni de gestionare a solurilor, cum ar fi rotații mai complexe ale culturilor, culturile intercalate de legume sau alte culturi fixatoare de azot și arăturile parțiale. Ar trebui evitată risipirea unor sume mari din bugetele destinate climei și agromediului pentru practici de bază privind solurile.

Adoptarea de bune practici pentru identificarea riscurilor cu care se confruntă solurile la nivel local și regional pe întreg cuprinsul UE

Prioritățile pentru gestionarea solurilor depind de identificarea locurilor în care survin riscuri reale pentru soluri. Există mai multe abordări privind identificarea locurilor cu riscuri pentru soluri, însă ele nu au fost aplicate pretutindeni și, uneori, s-au utilizat metode necorespunzătoare. Se impune dezvoltarea capacității tehnice și a instrumentelor necesare identificării acestor zone, cum ar fi hărți și inventare ale solurilor, care să conțină cunoștințe la nivel local referitoare la nivelul substanțelor nutritive și la structura solurilor, precum și indicatori de durabilitate validați științific în vederea identificării adecvate a zonelor de risc.

Stabilirea de rutine pentru adaptarea programelor naționale și regionale relevante la condițiile climatice

Adaptarea programelor și a strategiilor naționale și regionale la condițiile climatice (pentru un număr de sectoare în plus față de agricultură și dezvoltare rurală, cum ar fi pentru industrie, silvicultură, energie, comerț sau turism) reprezintă o abordare proactivă în ceea ce privește evaluarea posibilului impact al gestionării solurilor asupra acțiunilor de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea. Integrarea lor în ciclul obișnuit de programare decât crearea unei sarcini separate ar fi o soluție eficientă din punctul de vedere al costurilor.

De asemenea, sunt necesare mai multe opțiuni de sprijin, precum uniformizare, îndrumare, sensibilizare etc.

3. Opțiuni pentru o mai bună gestionare a apei și a solurilor prin intermediul măsurilor PAC

Garantarea consolidării și a aplicării corespunzătoare a cerințelor de ecocondiționalitate ale PAC privind apa și a standardelor BCAM privind solurile

Gestionarea de bază a apei și a solurilor ar trebui să fie mai bine integrată în cerințele de ecocondiționalitate și aplicată într-o manieră mai adecvată. Există un număr limitat de cerințe BCAM actuale care funcționează în statele membre și care se concentrează în special asupra materiei organice din sol (MOS). Sunt necesare cerințe consolidate în special pentru a conserva solurile cu conținut scăzut de MOS și care sunt expuse riscului de epuizare completă, precum și solurile cu conținut ridicat de MOS, cum ar fi turbăriile și zonele umede unde riscul de pierderi importante de carbon este cel mai ridicat. Acțiunile de bază (acoperirea vegetală permanentă, arăturile de-a lungul curbilor de nivel, zonele-tampon) ar trebui executate mai complet, prin intermediul cadrului BCAM. Directiva privind utilizarea sustenabilă a pesticidelor ar trebui păstrată în lista revizuită a cerințelor legale în materie de gestionare (CLG). Standardele BCAM pentru protejarea apelor freactice împotriva poluării și pentru protejarea materiilor organice din sol ar trebui păstrate în cadrul revizuit, astfel cum s-a convenit în sesiunea de votare în plen a Parlamentului European. DCA ar trebui să fie reintrodusă în lista CLG. Serviciile consultative și de formare ar trebui să joace un rol în îmbunătățirea cunoștințelor fermierilor cu privire la beneficiile pentru durabilitate ale standardelor BCAM.

Utilizarea fondurilor PDR pentru investiții de capital doar atunci când se demonstrează existența unor beneficii majore pentru apă și soluri; aplicarea de măsuri de protecție și de cerințe de eligibilitate stricte pentru economisirea apei

Finanțarea acordată în vederea îmbunătățirii consumului durabil de apă și a eficienței utilizării apei în ferme, precum și pentru ameliorarea calității apei, ar trebui evaluată cu atenție, în raport cu efectele anticipate asupra apei. Deseori, aceste investiții de capital sunt antrenate, în principal, de obiective economice și aduc puține beneficii suplimentare comparativ cu investițiile care ar fi avut loc în

absența sprijinului. Prin urmare, ar trebui să se asigure că primesc sprijin public numai investițiile în infrastructuri care demonstrează existența unor economii de apă majore sau a unor îmbunătățiri ale calității apei. În cazul în care costurile inițiale reprezintă o barieră în calea investițiilor de capital în noi infrastructuri la nivel de ferme, de exemplu în unități de depozitare a gunoiului de grajd, se justifică sprijinul public. Dacă vor fi aprobate, cerințele în materie de eligibilitate care se aplică irigațiilor și care figurează în propunerea de regulament privind dezvoltarea rurală vor însemna o îmbunătățire binevenită.

Utilizarea fondurilor PDR pentru gestionarea terenurilor doar atunci când se demonstrează existența unor beneficii majore pentru apă și soluri sau în domenii prioritare; evitarea dublei finanțări

Fondurile PDR ar trebui să fie puse la dispoziție pentru gestionarea terenurilor cu rezultate superioare în ceea ce privește apa și solurile doar atunci când se demonstrează existența unor efecte notabile. În cadrul PAC, acestea ar putea fi acțiuni privind agromediul și clima (care ar trebui să se bazeze pe cerințele de nivel inferior, inclusiv plățile ecologice și ecocondiționalitatea) și plăți DCA. Utilizarea fondurilor PAC în favoarea unor acțiuni corective de reducere a poluării apei utilizate în agricultură, cum ar fi îmbunătățirea practicilor de gestionare a gunoiului de grajd, ar trebui evitată. Pentru aceste acțiuni, se aplică principiul „poluatorul plătește”. Ar trebui evitată risipirea unor alocații destinate climei și agromediului pentru întreprinderi ca gestionare obișnuită.

Garantarea faptului că îmbunătățirea raportării în cadrul PAC pentru 2017 și 2019 demonstrează rezultatele măsurilor de ecologizare incluse în pilonul 1 și ale sprijinului PDR pentru apă și soluri

Elementele de mediu ale politicii agricole comune revizuite, în special măsurile de ecologizare incluse în pilonul 1, vor fi finalizate în cadrul negocierilor din Parlament, Consiliu și Comisie, din următoarele săptămâni. În viitor, efectele acestora asupra mediului ar trebui să fie riguros monitorizate. Ar trebui să se asigure că îmbunătățirea raportării pentru 2017 și 2019 privind utilizarea fondurilor PAC, prevăzută în propunerea de regulament privind finanțarea și monitorizarea¹, evaluează în mod adecvat impactul măsurilor de ecologizare și al altor componente de mediu ale reformei din 2013. Aceste evaluări ar trebui să ofere informațiile necesare pentru ameliorare potențială a consecințelor în materie de durabilitate prin intermediul fondurilor PAC după 2020.

Pe baza unui studiu al STOA, cu același titlu, publicat în mai 2013 (PE 488.825).

Redactori:

IEEP, Institutul pentru politica europeană de mediu
 BIO Intelligence Service
 Ecologic Institute

Autori:

Poláková J.; Berman S.; Naumann S.; Freluh-Larsen A.; Von Toggenburg J.; Farmer A.

Opiniile exprimate în prezentul document reprezintă responsabilitatea unică a autorilor și nu neapărat poziția oficială a Parlamentului European.

Reproducerea și traducerea documentului pentru scopuri necomerciale sunt autorizate, cu condiția ca sursa să fie menționată și editorul să fie anunțat în prealabil și să primească o copie a materialului.

Pentru mai multe informații, vă rugăm contactați:

Lieve Van Woensel, Unitatea STOA
 Direcția Evaluarea Impactului și Valoarea Adăugată Europeană, DG Politici Interne
 Parlamentul European
 Rue Wiertz 60 - RMD 00J0012, B-1047 Bruxelles
 E-mail: stoa@europarl.europa.eu

¹ Articolul 110 din propunerea de regulament privind finanțarea și monitorizarea COM(2011) 628/3 în curs de negociere între Parlamentul European și Consiliu.